

Jorge Schiavon (2020) *Comparative Paradiplomacy* (Federalism Studies), Routledge, 240 σελ.

Καθώς ο 21^{ος} αιώνας συνοδεύεται από δραματικές αλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο, δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι οι παραδοσιακές μορφές άσκησης διπλωματίας έχουν χάσει την αποτελεσματικότητά τους. Η διπλωματία, ως εργαλείο των διεθνών σχέσεων, τείνει να υποκατασταθεί από άλλες μορφές και τεχνικές. Ο διακεκριμένος πολιτικός επιστήμονας, Hans Morgenthau είχε επισημάνει εδώ και τριάντα χρόνια ότι «η διπλωματία έχει απολέσει τη ζωτικότητα της και οι λειτουργίες της φθίνουν σταδιακά σε τέτοιο βαθμό χωρίς προηγούμενο στην ιστορία του σύγχρονου συστήματος κρατών». Το αντικείμενο της διπλωματίας έχει διευρυνθεί. Για αιώνες η διπλωματία ασχολούνταν με διαχρονικά ζητήματα, όπως τα θέματα της ειρήνης και του πολέμου. Με την πάροδο του χρόνου, σε αυτά έχουν προστεθεί θέματα, όπως η διεθνής ασφάλεια, η οικονομία, η τεχνολογία, οι επιστημονικές εξελίξεις, η παιδεία, οι τέχνες κ.α. Δεν υπάρχει πλέον πλευρά της καθημερινής ζωής που να μην βρίσκεται στη διπλωματική ατζέντα. Η οικονομική αλληλεξάρτηση και η παγκοσμιοποίηση έχουν αναδείξει θέματα που μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν αποκλειστικά ζητήματα εσωτερικής πολιτικής. Παράλληλα με τα πεδία πολιτικής έχουν πολλαπλασιαστεί στη διεθνή αρένα και οι πρωταγωνιστές με τους μη κρατικούς οργανισμούς να αμφισβητούν την πρωτοκαθεδρία των εθνικών κρατών. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, που συναντούμε στη σχετική βιβλιογραφία τον όρο ‘πολυεπίπεδη διπλωματία’, ο οποίος παραπέμπει σε πολλαπλούς δρώντες, οι οποίοι προέρχονται από διάφορα επίπεδα διοίκησης των εθνικών κρατών (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό), από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και από την κοινωνία πολιτών. Εδώ η κοινωνία πολιτών αναφέρεται σε εθνικούς και διεθνικούς φορείς, με προεξάρχουσες τις ΜΚΟ, που θεωρούνται ότι εκκινούν από την ιδιωτική πρωτοβουλία πολιτών και «μεσολαβούν ανάμεσα στην οικογένεια και το κράτος», χωρίς όμως τις οικονομικές και πολιτικές δεσμεύσεις του τελευταίου, έως και αντίθετα προς αυτές. Αυτή η νέα εναλλακτική διπλωματία, η «ήπια διπλωματία των πολιτών» αντιπροσωπεύει μια νέα διάσταση για τις διεθνείς σχέσεις, αίροντας τη διάκριση μεταξύ εσωτερικών και διεθνών υποθέσεων, ενώ η διαμόρφωση πολιτικής είναι ζήτημα πολύπλοκων δικτύων που δεν περιλαμβάνουν μόνο πολιτικούς θεσμούς, αλλά καλύπτουν όλο το εύρος του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, το επιστημονικό και πολιτικό ενδιαφέρον για τις «διπλωματικές» δραστηριότητες, και ειδικότερα εκείνες της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι μέχρι σήμερα σχετικά περιορισμένο.

Ο δε νεολογισμός της ‘παρα-διπλωματίας’ εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στο πεδίο της συγκριτικής πολιτικής ανάλυσης των ομοσπονδιακών κρατών (Καναδάς, ΗΠΑ, Βέλγιο), κυρίως στη βορειο-αμερικανική βιβλιογραφία, προκειμένου να αναδείξει το διεθνή ρόλο των αμερικανικών Πολιτειών. Μελετώντας συγκριτικά την παραδιπλωματία, το βιβλίο του καθηγητή διεθνών σχέσεων *Jorge A. Schiavon* εξηγεί γιατί και πώς οι υποεθνικές αρχές (δήμοι, περιφέρειες, κρατίδια, πολιτείες) διεξάγουν τις διεθνείς τους σχέσεις με εξωτερικούς φορείς και πώς συντονίζουν (όταν είναι αυτό εφικτό) οι ομοσπονδιακές αρχές και οι τοπικές αρχές τις προτεραιότητές τους με την εφαρμογή της επίσημης εθνικής εξωτερικής πολιτικής. Στο βιβλίο τονίζεται ότι η διπλωματία των επιμέρους κρατών διαδραματίζει έναν ολοένα και πιο σημαντικό διεθνή ρόλο, καθώς οι περιφέρειες, οι ομοσπονδιακές πολιτείες, οι επαρχίες και οι πόλεις επιδιώκουν να προωθήσουν το εμπόριο, τις επενδύσεις, τη συνεργασία σε μια

σειρά θεμάτων. Αυτό εγείρει ενδιαφέροντα νέα ερωτήματα σχετικά με το μέλλον του κρατικού συστήματος. Ο Schiavon διεξάγει μια συγκριτική μελέτη της παραδιπλωματίας σε 11 ομοσπονδιακά συστήματα (Αργεντινή, Αυστραλία, Βέλγιο, Βραζιλία, Καναδάς, Γερμανία, Ινδία, Μεξικό, Ρωσία, Νότια Αφρική και Ηνωμένες Πολιτείες). Ο συγγραφέας κατασκευάζει μια τυπολογία για τη μέτρηση και την εξήγηση της παραδιπλωματίας που βασίζεται σε εγχώριους πολιτικούς θεσμούς, ειδικά συνταγματικές διατάξεις σχετικά με τις εξωτερικές υποθέσεις και τους διακυβερνητικούς μηχανισμούς για τη λήψη και εφαρμογή των αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής.

Δρ. Αντώνης Καρβούνης

Στέλεχος του Υπουργείου Εσωτερικών, MSc, PhD, PMP®, Πρόεδρος της διυπουργικής Επιτροπής του άρθρου 4 παρ.2β του ν.3345/2005 για τις Διεθνείς Συνεργασίες των ΟΤΑ της χώρας.